

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tilastolain 17 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tilastolain. Henkilötietolain mukaan ammatinharjoittajia koskevia tietoja pidetään henkilötietoina. Tässä esityksessä ehdotetaan, että näiden tietojen julkisuutta ja luovuttamista koskevat säännökset saatetaan vastaamaan henkilötietolain antamista edeltävää tilannetta. Tilastolaissa lueteltujen julkisten tietojen lisäksi tieto kuntakohtaisesta

henkilökuntamäärästä ehdotetaan säädettäväksi julkiseksi. Voimassa olevan lain mukaan julkisena tietona olevan liikevaihdon määrän asemesta ehdotetaan tieto liikevaihdon suuruusluokasta säädettäväksi julkiseksi. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Tietojen luovuttamista koskevat tilastolain (62/1994) säännökset ovat vuodelta 1994. Ne eivät kaikilta osin vastaa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) mukaisia vaatimuksia.

Tilastolain 17 §:n mukaan tilastotarkoituksiin saadut tiedot ovat yleensä salassa pidettäviä. Pykälässä säädetään kuitenkin poikkeukset salaussäpitovelvollisuudesta. Pykälän 3 momentin mukaan tiedot yritysten, konsernien, yhteisöjen ja ammatinharjoittajien liike- ja yhteisötunnuksesta ja sen voimassaoloajasta, nimestä, kielitunnuksesta, kotikunnasta ja osoitteesta, oikeudellisesta muodosta, toimialasta, toiminnan sijainnista, toimipaikoista, pääasiallisista hyödykkeistä, henkilökunnan ja liikevaihdon määrästä, ulkomaankaupan harjoittamisesta sekä konsernien osalta konsernisuhteista ovat julkisia. Käytännössä Tilastokeskus luovuttaa näitä julkisia tietoja Tilastokeskuksen ulkopuolisille kyseisten tietojen tarvitsijoille.

Liike- ja yhteisötunnuksen luovuttamisesta annetun lain (1126/1990) mukaan Tilastokeskuksen tehtävänä on myös ylläpitää yleistä liike- ja

yhteisötunnusrekisteriä, johon sisältyvät tiedot liike- ja yhteisötunnuksesta, nimestä, kielitunnuksesta, kotikunnasta ja osoitteesta, oikeudellisesta muodosta sekä verohallinnon liike- ja yhteisötunnusrekisteriin merkitsemispäivästä ja rekisteristä poistamispäivistä. Liike- ja yhteisötunnus on yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) mukaan yritys- ja yhteisötunnus. Jokaisella on oikeus saada edellä mainitut tiedot yleisestä liike- ja yhteisötunnusrekisteristä.

Tilastokeskuksen liike- ja yhteisötunnusrekisterin tiedot sekä Tilastokeskuksen hallinnollisesta aineistosta ja yrityksiltä suoraan keräämät tiedot muodostavat tilastollisen rekisterin. Tällaisella tilastollisella rekisterillä ei ole samanlaisia oikeellisuusvaatimuksia kuin hallinnollisella rekisterillä. Tilastollisella rekisterillä ei ole myöskään julkista luotettavuutta, kuten kaupparekisterillä. Tilastolliseen rekisteriin tehty merkintä ei esimerkiksi takaa, että yritys on edelleen toiminnassa. Tehdyillä merkinnöillä ei myöskään ole oikeuksia perustavia tai poistavia vaikutuksia. Koska osa tilastolliseen rekisteriin sisältyvistä tiedoista on julkisia ja koska se kattaa keskeiset yrityksiä koskevat perustiedot, myös toimipaikkojen tunnustiedot, rekisterin tietoja

käytetään yleiseen tietopalveluun. Tietoja kerätessä myös tämä käyttötarkoitus kerrotaan tiedonantajille.

Henkilötietolailla (523/1999) laajennettiin henkilötiedon käsitettä. Henkilötiedoksi katsotaan yksityistä luonnollista henkilöä koskevien tietojen lisäksi myös luonnollista henkilöä muussa ominaisuudessa, muun muassa elinkeinonharjoittajana koskevat tiedot. Siten edellä tarkoitettu tilastollinen rekisterikin sisältää nykyisin myös henkilötietoja, ja sitä pidetään tältä osin henkilörekisterinä.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa rajoitetaan julkistenkin tietojen luovuttamista viranomaisen henkilörekisteristä. Tällaisesta rekisteristä saa antaa henkilötietoja sisältävän kopion tai tulosteen tai tiedot sähköisessä muodossa, jollei laissa toisin säädetä, ainoastaan jos luovutuksensaajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja. Suoramarkkinointia ja mielipide- tai markkinatutkimusta varten henkilötietoja saa kuitenkin luovuttaa vain, jos niin erikseen säädetään tai jos rekisteröity on antanut siihen suostumuksensa. Käytännössä tämä merkitsisi sitä, että Tilastokeskuksen olisi aina selvitettävä luovutettavien tietojen käyttötarkoitus ennen tietojen luovuttamista. Jos tietojen luovuttamisesta säädetään erikseen, selvittämisvelvollisuutta ei ole.

Tilastolain 17 §:n 3 momentissa tietyt konserneja, yrityksiä, yhteisöjä ja ammatinharjoittajia koskevat tiedot säädetään julkisiksi. Näiden tietojen luovuttamisesta ei tilastolaissa säädetä erikseen. Sen sijaan liike- ja yhteisötunnuksen luovuttamisesta annetussa laissa säädetään, että jokaisella on oikeus saada yleiseen liike- ja yhteisötunnusrekisteriin sisältyvät julkiset tiedot. Tätä voidaan pitää julkisuuslain 16 §:n 3 momentissa tarkoitettuna riittävänä sääntelynä tietojen luovuttamiseen käyttötarkoituksesta riippumatta. Tilastokeskuksen ylläpitämä liike- ja yhteisötunnusrekisteri kattaa vain osan niistä tiedoista, joita tilastolain 17 §:n 3 momentti koskee ja jotka sisältyvät puheena olevaan tilastolliseen rekisteriin.

Tietojen luovuttamisella tilastollisesta rekisteristä voidaan välttää samojen tietojen päällekkäistä keräämistä. Luovuttaminen on

myös muuten yhteiskunnan tietohuollon kannalta tarpeellista. Sillä lisätään ja tehostetaan yleisten tilastollisten luokitusten käyttöä yhteiskunnassa ja siten parannetaan tilastojen ja tutkimusten ja muiden yhteiskunnassa yrityksistä esitettävien tietojen vertailtavuutta ja oikeellisuutta.

Yleisen tietohuollon kannalta on perusteltua, että Tilastokeskuksen puheena olevaan tilastolliseen rekisteriin sisältyvät tiedot olisivat laajasti saatavilla eri käyttötarkoituksiin. Tämän vuoksi ehdotetaan, että tilastolain 17 §:n 3 momentissa tarkoitettut henkilötietolain mukaan henkilötietoina pidettävät tiedot sekä rekisterissä olevat muut tiedot ovat julkisia ja että jokaisella on oikeus saada näitä tietoja sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetään.

Voimassa olevan tilastolain mukaan yrityksen henkilökunnan määrää koskeva tieto on julkinen. Yksitoimipaikkaisissa yrityksissä, joita on noin 240 000, tämä on samalla tieto toimipaikan henkilökunnan määrästä. Sen sijaan tiedot noin 7 000 monitoimipaikkaisen yrityksen tarkemmista henkilökuntamääristä on voimassa olevan lain mukaan pidettävä salassa.

Tilastokeskuksen hallussa olevia tietoja yritysten kuntakohtaisista henkilöstömääristä käytetään verontilityslain (532/1998) mukaiseen kuntakohtaisen yhteisöveron määrän määrittelyyn. Useammassa kuin yhdessä kunnassa toimivien yhteisöjen vero jaetaan niiden eri kunnissa olevien henkilökuntamäärien suhteessa. Veron jakautumisen tarkastamiseksi kunnat ja seurakunnat tarvitsevat tiedot. Tietoja ei ole voitu luovuttaa kunnille eikä seurakunnille.

Asiasta on tehty kaksi kirjallista kysymystä (KK 236/2000 vp ja KK 396/2001 vp). Hallitus on vastauksissaan kysymyksiin ilmoittanut selvittävänsä, millä edellytyksillä olisi mahdollista luovuttaa kunnille ja seurakunnille yhteisöveron määräytymiseen vaikuttavia tietoja nykyistä yksityiskohtaisempina, ja pyrkivänsä siihen, että tarvittavat lainmuutokset tulisivat voimaan jo vuoden 2002 alusta. Koska henkilökunnan määrää koskevaa tietoa ei pidetä liikesalaisuutena, ehdotetaan, että myös henkilökunnan määrää kunnittain koskeva tieto olisi julkinen.

Yritysten tilinpäätösten yleisestä julkisuudesta säädetään kirjanpitolaisissa (1336/1997).

Kirjanpitolain 3 luvun 9 §:n 2 momentin 31 päivänä joulukuuta 2001 voimaan tulevalla muutoksella tilinpäätöstietojen julkisuutta on vähennetty. Tilastolain voimassa olevan 17 §:n 3 momentin mukaan liikevaihtoa koskeva tieto on julkinen. Koska kirjanpitolain mukaista liikevaihtoa koskevaa julkista tietoa on vähennetty ja koska tilastollisiin tarkoituksiin riittää tieto liikevaihdon suuruusluokasta, ehdotetaan, että liikevaihdon asemesta liikevaihdon suuruusluokkaa koskeva tieto olisi julkinen.

2. Esityksen vaikutukset

Esityksen tarkoituksena on mahdollistaa nykyisen käytännön jatkaminen. Lisäksi kunnat ja seurakunnat saisivat jatkossa tiedon yhteisöveron jako-osuuksien laskennassa käytetyistä yhteisöjen kuntakohtaisista henkilöstömääristä. Esityksellä ei ole taloudellisia eikä organisatorisia vaikutuksia.

3. Asian valmistelu

Asiaa on valmisteltu Tilastokeskuksen esityksestä kiireellisenä asiana valtiovarainministeriön asettamassa tilastolain uudistamistyöryhmässä, jonka määräaika päättyy 30 päivänä toukokuuta 2002. Työryhmässä ovat edustettuina valtiovarainministeriön lisäksi oikeusministeriö, Tilastokeskus, Tietosuojavaltuutetun toimisto, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen kuluttajaliitto ry,

Suomen Yrittäjät ry sekä Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto ry. Työryhmä on kokouksessaan 11 päivänä syyskuuta 2001 käsitellyt asiaa ja hyväksynyt sen. Työryhmä jatkaa työtään ja tulee loppuraportissaan arvioimaan myös ehdotetun lainsäädännön toimivuutta.

Asia on käsitelty kunnallistalouden ja hallinnon neuvottelukunnassa.

4. Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy erikseen annettavaan hallituksen esitykseen Eduskunnalle veroäyrin käsitteestä luopumisesta aiheutuviksi muutoksiksi verolainsäädäntöön. Esitykseen sisältyy ehdotus verontilityslain muuttamiseksi. Esityksessä ehdotetaan, että verohallinto toimittaa salassapitoa koskevien säännösten estämättä kullekin kunnalle ja seurakunnalle tiedon maksettavasta yhteisöverosta kunkin yhteisön osalta siltä osin kuin jako-osuuksien laskennassa käytetty maksettava yhteisövero kohdistuu kuntaan.

5. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

tilastolain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun tilastolain (62/1994) 17 §:n 3 momentti,
sellaisena kuin se on laissa 1039/1998, seuraavasti:

17 §

Tietojen salassapito

Tiedot yritysten, konsernien, yhteisöjen ja
ammattinharjoittajien yritys- ja
yhteisötunnuksesta ja sen voimassaoloajasta,
nimestä, kielitunnuksesta, kotikunnasta ja
osoitteesta, oikeudellisesta muodosta,
toimialasta, toiminnan sijainnista,

toimipaikoista, pääasiallisista hyödykkeistä,
liikevaihdon suuruusluokasta, henkilökunnan
kokonaismäärästä ja henkilökunnan määrästä
kunnittain, ulkomaankaupan harjoittamisesta
sekä konsernien osalta konsernisuhteista ovat
julkisia. Jokaisella on oikeus saada julkinen
tieto tulosteena tai sähköisessä muodossa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta .

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 2001

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ministeri *Suvi-Anne Siimes*

Laki

tilastolain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun tilastolain (62/1994) 17 §:n 3 momentti,
sellaisena kuin se on laissa 1039/1998, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 §

Tietojen salassapito

Tiedot yritysten, konsernien, yhteisöjen ja
ammattinharjoittajien liike- ja
yhteisötunnuksesta ja sen
voimassaoloajasta, nimestä,
kielitunnuksesta, kotikunnasta ja osoitteesta,
oikeudellisesta muodosta, toimialasta,
toiminnan sijainnista, toimipaikoista,
pääasiallisista hyödykkeistä, henkilökunnan
ja liikevaihdon määrästä, ulkomaankaupan
harjoittamisesta sekä konsernien osalta
konsernisuhteista ovat julkisia.

Tiedot yritysten, konsernien, yhteisöjen ja
ammattinharjoittajien yritys- ja
yhteisötunnuksesta ja sen
voimassaoloajasta, nimestä,
kielitunnuksesta, kotikunnasta ja osoitteesta,
oikeudellisesta muodosta, toimialasta,
toiminnan sijainnista, toimipaikoista,
pääasiallisista hyödykkeistä, *liikevaihdon
suuruusluokasta, henkilökunnan kokonais-
määrästä ja henkilökunnan määrästä
kunnittain*, ulkomaankaupan
harjoittamisesta sekä konsernien osalta
konsernisuhteista ovat julkisia. *Jokaisella on
oikeus saada julkinen tieto tulosteena tai
sähköisessä muodossa.*

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta . _____